

Засоби авторської рефлексії в полемічному тексті Агатангела Кримського

Г. М. Наснко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: halynanaienko@gmail.com

Paper received 19.11.16; Accepted for publication 30.11.16.

Анотація: Моделювання смислової структури наукового тексту Агатангела Кримського дає змогу описати розгалужену систему засобів авторської рефлексії. Відзначено найтипівіші прийоми оцінки методу, об'єкта дослідження (мовних ознак писемних пам'яток), старого і нового знання, що характеризують досліджуваний текст як оцінно-полемічний. Результати аналізу вказують на принципи етнографічного пуризму, яких дотримувався автор у своїх поглядах на літературну мову.

Ключові слова: історія української мови, історія українського мовознавства, науковий дискурс, полемічний текст, оцінка, А. Кримський.

Вступ. Характеристика наукового тексту в когнітивно-дискурсивному аспекті актуальна у зв'язку з дослідженням становлення української науки в цілому, мовознавчої традиції й історії української мови як її органічного складника – зокрема. Вивчення смислової структури наукового тексту важливе не тільки для осмислення ролі певної особистості у формуванні наукової галузі, впровадження нових ідей чи теорій, але й для встановлення загальних закономірностей розвитку науки як соціокультурно й ситуативно зумовленої форми суспільної свідомості, шліфування літературної мови в науковому дискурсі, відбору й типізації мовних форм, впливу індивідуального мовного стилю на розвиток багатофункційної літературної мови. Новітні напрями вивчення наукового тексту ґрунтуються на засадах когнітивізму, що оперує поняттям смислу тексту; лінгвістика тексту, функціонально-стилістичні й комунікативно-дискурсивні напрями перебувають у стосунках взаємодоповнення (від робіт Е. Бенвеніста й Т. ван Дейка до праць Н. Арутюнової, О. Баженової, О. Гніздечко, В. Карасика, С. Ракітіної, Т. Радзівської, Н. Рябцевої, І. Синиці, Т. Хомутової, В. Чернявської, Т. Яхонтової та ін).

Огляд публікацій за темою. Науковий доробок Агатангела Кримського неодноразово привертая увагу мовознавців у багатьох аспектах. Вони детально проаналізували його біографію й діяльність у царині сходознавства [1], погляди на історію української мови [13], термінотворчу діяльність і позицію в розбудові української Академії Наук [12]. Приділено увагу також редакторській та лексикографічній роботі [5].

Окремі праці А.Кримського залучалися також до лінгво-текстологічних досліджень [7]. Останнім часом поживався інтерес до історико-мовознавчого дискурсу: окремі розробки присвячено мові І. Огієнка [8], Л.Булаховського [9], в аспекті дотримання стильових норм і майстерності в науковому стилі розглядалися тексти Ю. Шевельова й Д. Чижевського [11]. Дослідження дотичне також і до вивчення лінгвістичних аспектів категорії оцінки, напр.: [4].

Мета. Цілісна реконструкція історії української мови як наукового дискурсу передбачає розгляд сукупності текстів полеміки мовознавців кінця ХІХ – початку ХХ століття. Метою роботи є встановлення загальних закономірностей наукового текстотворення А. Кримського у зв'язку з експлікацією ціннісних установок автора в суперечці з О.Соболевським.

Матеріали і методи. Тут спиратимемося на апробований вже нами метод моделювання смислової структури наукового тексту, що враховує феномен епістемічної ситуації [10]. Вважаємо, що епістемічна ситуація визначає смислову структуру наукового тексту, а мовне оформлення окремих компонентів визначається як традицією й нормами дискурсу, так і індивідуальними вподобаннями науковця.

Об'єкт дослідження – смислова структура полемічної статті А. Кримського «Деякі непевні критерії для діалектологічної класифікації староруських рукописів» (1906) [6]. Тут спиратимемося на прийняте в теорії наукового тексту положення про те, що психологічні установки, ідеали, вольові й емоційні порухи автора, його ціннісні орієнтації, відтворювані на просторі тексту, визначені його рефлексією [2, с. 26], [3]. Предметом дослідження стали форми реалізації рефлексивного субтексту, який спрямований на вираження ставлення автора до форми й змісту тексту, зокрема методів дослідження й результатів попередників.

Результати та їх обговорення. Оцінка методів мовознавчих досліджень простежується на шкалі від позитивної до негативної. Найбільшу повагу викликає об'єктивний критичний аналіз: *Та не те виходить із безсторонніх палеографічних свідощів Польнова і Срезневського. Свою роботу автор подекуди оцінює як важку: Трохи важче – закластифікувати з повною, докладною точністю ще один памятник. Позитивна оцінка попередників трапляється зрідка (раціональна й прагматична оцінка): Найпрактичніше було б вивчити граматику Лескіна: вона й не дуже велика й не важка, а написана научно; Що каже д.Житецький, се правда з того погляду: Срезневський (а з нього – незвичайно важний палеографічний авторитет) відносить цілу рукопись, разом із записом, до середини ХІІІ віку; і се, мабуть, так і є.*

Особливо негативно А.Кримський відгукується про методи О.Соболевського; тут ключовими образами стають *туман і крутанна: розплутати пороблену плутанину тай розвіяти напущений туман можна без найменшої трудности; розвіяти напущений д.Соболевським туман можна було без найменшої трудности. Але й таким витолкуванням він не розплутав справи; Пороблену через д.Соболевського крутанну можна розкрутити.*

У тому разі, коли допущені О. Соболевським поспішні висновки приводять, на думку А. Кримського, до фальсифікації (прагматична раціональна оцінка), він вдається до риторичних запитань і вигуків: Але ж, коли так, *то невже ми сміємо робити собі з цього*

білоруського списку «Поученій» авторитетне джерело для історії малоруської мови?! Невже сьмісно ми безоглядно вважати графіку того Білорусина 1492 року за малоруську таї насильно витолковувати малоруським способом усі ті численні яті, що в нього понаписувано замість е зовсім невідповідно до живої малоруської мови, і між инчим робитимем собі малорусизм із такого безглуздого написання, як «именъ» (намість «имѣние»)?! Сьмісно, – відповідає нам д. Соболевський.

Широку гаму почуттів викликають у А. Кримського мовні явища, які він спостерігає й описує в пам'ятках.

По-перше, це емоційні й інтелектуальні оцінки *інтерес, віра, втіха*: один приклад дуже цікавий: *Та, на втіху нам, заховавсь на Добриловому Євангелії занедбаний в «Очерках» Соболевського напис...; всі три випадки...не викликають віри до себе; Найцікавіше в цій появі те, що діло було й навпаки; Але найцікавіше в його мові – те, що він акав.*

По-друге, переконливі факти характеризуються як рішучі, різкі та ясні; це характеристика, похідна від концептуальної метафори «пізнання – бачення» (сенсорна оцінка): та й без того вже зовсім видко; *Ще виразнішою знов стане для нас ся обставина; Всі перелічені факти виразно доводять*; Але в характері сербізму *вияснюється оте «гратань» найлекше; Різких малорусизмів у нім нема, але нема й дуже різких антималорусизмів*; ...вона репрезентується *якими прикладами*; Що переписувач не був Малорусином, се аж надто видко; – доводить ся в ній *бачити рішучі а н т і малорусизми*. Але ж *виглядають ті явища* іноді зовсім так, наче б ми мали перед собою малоруську заміну ґ через і .

Оскільки мову в порівняльно-історичній парадигмі А. Кримський сприймає крізь призму метафори «дещо – живий організм», він вживає фраземи: *Поміж якими надто бє в очи переплутування шиплячих і свистячих звуків; Так отже, пересвідчившись, що в Добрила часом продиралися крізь шкаралущу церковно-словянської мови деякі характерні особливості його рідного північно-великоруського наріччя, ми вже можемо підступити й до його написання «оужасаются»; Рясним, тільки ж не фонетичним способом, плутають ся геть по всіх старо-руських рукописах флексії*. Тільки зрідка трапляються метафори «дещо – предмет»: *Переконуючої ваги це написання не має; Свѣдоцтво XV віку (себто пізньє) само собою важить не багато*.

Найчастіше стосунки між мовами передаються термінами спорідненості: *Переписував з дуже типічними ознаками свого рідного північно-великоруського наріччя; [написання могли зявитися] ба навіть і через живу силу живої великоруської або білоруської мови, рідної для переписувачів*.

Негативні емоції в автора викликають деякі мовні явища – це або невдачі переписувача, або незручні скупчення в вимові (емоційна оцінка): *Малорусові навпаки, ся фонетика настільки прикра; ...зовсім не на малоруський лад, він пхав нещасливу букву ґ скрізь, де йому замануло ся*. Інколи він зауважує, що й опонент має негативні емоції: *А грамоти, на досаду д.Соболевському, так таки й не знають того*.

Коли ж треба заперечити опоненту (негативна раціональна оцінка), А. Кримський часто вживає супер-

лятиви або окличні й заперечні речення: *а вже ж малорусин не міг цього написати!; Таї ніякісіньких особливостей, що хоч трохи б нагадували малоруську мову, в Хутинському службнику й нема; Жаднісінького малорусизму ми не сьмісно в них добачити; І се може бути; але хіба аналогія між «сед-м-ы» «людь-мы» далека?*

Оцінка попередників безпосередньо пов'язана з оцінкою старих знань. Опонент А.Кримського – це проф. О.Соболевський, якому переважно й присвячені оцінні епітети, вставні конструкції суб'єктного характеру тощо. Перше, в чому автор звинувачує опонента – це незнання української мови (інтелектуальна оцінка): *як забажав вияснити старомалоруські грамоти, не вивчившись поперед малоруської мови; треба поперед вивчити ся малоруської мови, якої д.Соболевський не знає; Незнання нашої мови і повний брак живого чуття до неї пошкодили д.Соболевському ще гірше тоді, як підступив він до двох других слів; Та д.Соболевський, не знаючи мови, не зміг постерегти ще виразнішої їхньої помилки*. Найбільш експресивними виступають вислови фразеологічного характеру: *Галицькі та волинські грамоти XIV – XV віку – це темніша вода для д.Соболевського; ...попоросту д.Соболевський вклепався та й не зміг їх розпізнати, бо не знає малоруської мови*.

По-друге, автор звинувачує опонента в замовчуванні певних фактів з досліджених джерел, а тому складається враження, що він їх не знає (етична оцінка): ... д. Соболевський *не знає або вмисне не хоче прилюдно виявляти всіх тих випадків; Очевидячки з розмислом, д. Соболевський не додав у своїй статті, що...; ...про се д. Соболевський або дивом дивним не знає, або з мудрої обережності волить не казати; а д. Соболевський дипломатично занедбав запис на сьому Євангелію, звідки видно, що воно – новгородське; До речі сказати, тенденційний д. Соболевський силуєть ся затерти стародавні великоруські та білоруські явища отого другого сорту ..., він навіть зовсім викинув... рубрику ...; д.Соболевський волить зовсім оминати се дразливе фонетичне питання, волить зовсім покинути важну фонетичну й діалектологічну лакуну...; д.Соболевський геть замовчує тут не тільки думку, ба навіть саме імя такого авторитетного палеографа, як Срезневський...; через тую свою думку він зовсім занедбав усякі інчі, справді діалектологічні критерії...; До речі мусимо тут зазначити одну обставину... про яку д.Соболевський мудро мовчить .*

По-третє, опонент тенденційно накидає пам'яткам не притаманні їм риси, щоб скваліфікувати їх як малоруські, і, на думку А. Кримського, часто безпідставно. До засобів етичної й утилітарної оцінки автор вдаєть ся тоді, коли характеризує результати опонента разом із підставами й методами дослідження, а саме такі складники пізнавального процесу як *гіпотеза, здогад, класифікація, картина історії мови*: *Д. Шахматов пробує розкрутити оту крутанину д. Соболевського, не зіходячи з хибного ґрунту малоруськості того памятникка; невдача його ; д.Соболевський каже...Се неправда ...; Д. Соболевський... самовільно заліче сей староруський рукопис до малоруських рукописів і тіснійш – до галицьких..., щоб згодитися на таку зовсім безоснов-*

ну класифікацію; ...як того собі бажав би д.Соболевський на підпору своїй фальшивій гіпотезі; Нічого того д. Соболевський не зміркував тай додав у тих друкованих помилках своє бажане галицько-волинське «ґ», одчайдушно накинувши таким способом малоруському наріччю неістинності слова; необачна тенденційність. І от д. Соболевський пішов шляхом монструозних здогадів ...Здогад цей настільки монструозний, що навіть сам д. Соболевський, хоч завсїди має звичку висловлюватись аж надто зарозумілим, самовпевненим тоном, додає цїм разом «кажеться»; він, зробивши таку фальшиву класифікацію, втягне в історію розвою малоруської мови якись спеціальні великорусизми того пам'ятника, то очевидно подасть зовсім перекручену і неправдиву картину історії нашої мови ; і недурно ж д. Соболевський, обговорюючи цей пам'ятник, мусів попереду пустити ся на всякі хитрощі; Д.Соболевського засліпила тенденційна думка, буцім кожен старо-руський рукопис повинен бути «галицько-волинським»; Тільки ж куди подінеться тоді гіпотеза д. Соболевського про великорусизм старих Київлян! Вона, в супротивність із історією, збудована д. Соболевським виключно на тім міркуванні, що ми не маємо старо-київських пам'ятників із «галицько-волинським» написанням букви ґ замість е; до речі сказати, це – пам'ятник, на якому д.Соболевський допустив ся деяких перекручень ; Але це – видумка самого д.Соболевського...; Таке в'яснення – саме собою дуже натягнене і неймовірне, а до того не потверджується даними із старих рукописів.

Деякі зауваження робить у номінативних реченнях: некритичність такої думки...; тенденційні перекручування д.Соболевського.

Такі характеристики поширюються й на саму особистість опонента, що неприпустимо в науковому дискурсі: Очевидячки, треба було аж великої тенденційної впертості, щоб зважити ся якомсь спрепарувати на малоруський лад засвідчену власноручну реліквію місцевого новгородського св'ятого преподобника; До речі сказати, тенденційний д.Соболевський силується затерти стародавні великоруські та білоруські явища отого другого сорту. Якщо робота ведеться похапцем, результат отримує негативну раціональну оцінку: ...тай не натягати їх скоросьнілим способом на малоруське «і»; а не оголошувати їх ні сіло ні пало за малорусизми, бо якраз той рукопис може бути собі великоруським або білоруським; Сумну науку супроти сього дає нам д.Соболевський; Щоб не зробити такої спішливої помилки, нам треба буває придивити ся ще й до инчих ортографій того самого писаря, щоб ліпше підкреслити тую супротивність д.Соболевського із самим собою, в яку він раз-у-раз впадає, коли береть ся тенденційно класифікувати староруські рукописи многоятевого типу.

По-четверте, це призводить до хибних висновків, які можуть викликати лише сміх. Характеризуючи

висновки О. Соболевського, автор його зводить на глум: Декотрі сьміховини, що їх допустив ся д. Соболевський, як забажав в'яснити старомалоруські грамоти; А в тім, д. Соболевському в загалі нема щастя на аналізі галицьких грамот; Із таких сьміховин д. Соболевського кожному ясно, що д.Соболевський не має ані найменшого ноху супроти нашої мови: – дак куди ж йому писати її історії! ; кумедне становище, в яке вскочив д. Соболевський, силуючись накинати сьому евангелію. Н-р 7 поплутанне; Щоб показати, до яких сьміховинних наслідків і до якого засліплення може довести необачна тенденційність, я маю ще згадати, яким кумедним способом спробував д. Соболевський доводити.

Наслідком таких методологічних невдач є дуже складне становище тих дослідників, які повірили д. Соболевському: Хто робитиме такі необережні, скоросьнілі висновки (приміром, д. Соболевський), той впровадить у науку тільки туман, з якого й другим дослідникам не зовсім легко буде викараскати ся ; Д. Шахматов повірив д.Соболевському, буцім-то Типографське Євангеліє Н-р 6 є малоруське, але, виходячи саме-таки з цього погляду, мусів попастися в великий клопіт.

Висновки. У дослідженому полемічному тексті авторська рефлексія звернута на такі аспекти пізнавального процесу як об'єкт дослідження, методи й результати попередників. Сам автор постає дослідником, залюбленим у свій предмет. Оцінюючи методи й результати інших мовознавців, А.Кримський користується засобами інтелектуальної оцінки, інколи – раціональної, при звертанні до особи опонента, що, повторимо, неприпустимо, – засобами інтелектуальної, етичної й емоційної оцінки. Повага в автора викликають об'єктивність, науковість і авторитетність досліджень, осуд – фальсифікації матеріалу, тенденційність і безпідставність висновків. З-поміж позитивних емоцій, що викликає в автора об'єкт дослідження – інтерес, віра й утіха. З чужих емоцій описані прикрість носіїв української мови й досада у О.Соболевського. Особистість опонента настільки прикра й сприймається негативно, що це викликає сміх. У деяких випадках емоційний стан передано за допомогою зниженого, грубуватого народного слова. Упадає в вічі значна кількість розмовних форм, зокрема фразем, функціонування яких визначається прагненням автора дотриматися етнографічно-помістичних засад творення літературної мови. Помітно, що вимога стандартності вираження різних змістовно-сміслових компонентів тексту перед автором не стояла: кожен із них оформлено підкреслено розмаїтими лексико-граматичними, фразеологічними й синтаксичними засобами. Інакше кажучи, А.Кримський не розмежував художні й власне наукові прийоми текстотворення. Окремо слід розглянути засоби саморефлексії та оцінку нових знань, уведених автором.

ЛІТЕРАТУРА

- Агатангел Кримський. Нариси життя і творчості / відп. ред. О. Д. Василюк та ін.; передм. Е. Г. Циганкова та ін. К.: Стило, 2006. 563 с. («Наукова спадщина сходознавців»).
- Баженова Е. А. Научный текст в дискурсивно-стилистическом аспекте / Елена Александровна Баженова // Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология. Пермь : Изд-во ПГУ, 2009. Вып. 5. С. 24-32.
- Габидуллина А. Р. Эмоциональная оценка в научно-популярном лингвистическом тексте [Электронный ресурс] / Р.Габидуллина. Режим доступа: <http://uapryal.com.ua/scientific-section/emotsionalnaya-otsenka-v-nauchno-populyarnom-lingvisticheskom-tekste/>

4. Дейна Л.В. Інтенсифікатори суб'єктивної та об'єктивної оцінки в українському щоденниковому дискурсі // Science and Education a New Dimension: Philology, 2016. IV (20), Is. 85. P. 16-19.
5. Карпіловська Є. Українська наукова мова в академічному російсько-українському словникові за редакцією А. Кримського та С. Єфремова / Карпіловська Євгенія, Кочерга Ольга, Мейнарович Євген [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk620/TK_wisnyk620_karpilovs'ka.htm
6. Кримський А. Деякі непевні критерії для діалектологічної класифікації старо-руських рукописів // Науковий збірник присвячений професорові Михайлові Грушевському учениками й прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904). Львів, 1906. С. 91-154.
7. Левчук І.П. Мікротема «Недоліки книги в рецензіях Агатангела Кримського» [Електронний ресурс] Режим доступу: http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/904/1/Levchuk_Iryna_Mikrotema_Nedoliky_knygy_v_retsenzijah_Agatangela_Krymskogo.pdf.
8. Мозер М. Історія української літературної мови і Івана Огієнка і «ми» // Ukraine on the Historiographic Map of Interwar Europe: Матеріали міжнародної наукової конференції (Мюнхен, Німеччина, 1 – 3 липня 2012 р.). К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. С. 203-218.
9. Наєнко Г.М. Науковий текст академіка Леоніда Булаховського в когнітивно-дискурсивному прочитанні // Українське мовознавство: Міжвідомчий наук. зб. К.: 2015. Вип. 45 / 1. С. 287-295.
10. Наєнко Г.М. Структурно-семантичні та функціональні параметри староукраїнського наукового тексту XVI – XVIII ст. : автореф. дис. ...доктора філол. наук: 10.02.01 – українська мова / Наєнко Галина Михайлівна: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2014. 34 с.
11. Селігей П.О. Світло і тіні наукового стилю: Монографія / НАН України. Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.
12. Симоненко Л.О. Українознавчі й термінознавчі студії академіка А. Ю. Кримського / Л. О. Симоненко // Термінологічний вісник. К., 2013. Вип 2 (1). С. 72-84.
13. Тищенко К. А. Історія української мови в науковій концепції А. Ю. Кримського : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Донецьк, 2006. 20 с.

REFERENCES

1. Agatangel Krymskyi. Essays on the life and works / vidp. red. O.D. Vasyliuk ta in.; preface E.H. Tsyhankova ta in. Kyiv: Stylos, 2006. 536 p. («Naukova spadshchyna shodoznavciv»)
2. Elena A. Bazenova. Discourse-stylistic aproach to the research of scientific texts // Perm University Herald. Russian and Foreign Philology. 2009. Is. 5. P.24–32.
3. Gabidullina R. Emotional valuation is in popular scientific linguistic text [Electronic resource] / R. Gabidullina. – Access mode: <http://uapryal.com.ua/scientific-section/emotsionalnaya-otsenka-v-nauchno-populyarnom-lingvisticheskom-tekste/>
4. Deina L. The intensifiers of subjective and objective assessment in the Ukraina diary discourse // Science and Education a New Dimension: Philology, 2016. IV (20), Is. 85. P. 16–19.
5. Karpilovska E. Ukrainian scientific language in an academic of the Russian- Ukrainian dictionary, edited by A. Krymsky and S. Yefremov [Electronic resource] / Karpilovska E., Kocherha O., Mejnarovych E. – Access mode: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk620/TK_wisnyk620_karpilovs'ka.htm
6. Krymskyi A. Some vague criteria for classification dialectological of Old Russ manuscripts //Naukovyj zbirnyk prysvjachenyj profesorovi Mychajlovi Hrushevs'komu uchenykamy j pryshlyjnykamy z nahody joho desjatylytnjoij praci v Halychyni (1894 – 1904). Lviv : 1906. P.91 – 154.
7. Levchuk I. P. The Microtopic “Drawbacks of the Book” in Agatangel’s Krymskyi Review [Electronic resource] / I.P.Levchuk. – Access mode: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Nvvnv/filolog/2010_2/R1/Levchuk.pdf
8. Mozer M. History of Ukrainian literary language of Ivan Ohijenko and “we” / Mihael Mozer // Ukraine on the Historiographic Map of Interwar Europe: Proceedings of the International Conference (Munich, Germany, 1–3 July, 2012). K.: 2014. P. 203 – 218.
9. Naienko H.M. Academician Leonid Bulakhovskyy’s scientific text in cognitive-discursive reading / H.Naienko. // Ukrainske movoznavstvo. K.: 2015. Iss.45 /1. P. 287–295.
10. Naienko H. M. Structural semantic and functional parameters of the old Ukrainian scientific text of XVI – XVIII centuries. Thesis for the degree of Doctor of Philological Sciences in Philology . 10.02.01 – Ukrainian language. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of Philology. Kyiv, 2014. 34 p.
11. Selihej P. Light and shade scientific style : Monograph. K.: VC "Kyiv-Mohyla Academy", 2016. 627 p.
12. Symonenko L.O. Ukrainian and terminology studies of academician A.Y. Krymskyi // Terminolohichnyj visnyk: Zb. nauk. pr. K.: IUM NANU, 2013. Iss. 2(1). P. 72–84.
13. Tyshchenko K.A. The history of the Ukrainian language in A.Yu.Krymskyi's scientific conception. Thesis for a scientific degree of Candidate of Philological Sciences, 10.02.01 – Ukrainian language. Donetsk National University. Donetsk, 2006. 20 p.

The linguistic devices of author's reflection in the polemical text by Agatangel Krymskyi

H. Naienko

Abstract. Modeling of sens structure of scientific text by Agatangel Krymskyi allows us to describe an extensive system of the author's reflection methods. Highlighted is the most common approach to evaluation of the methods, study object (language signs of written monuments), findings of predecessors and the new knowledge characterizing the text in question as estimating and polemical. Study results point at the principles of ethnographic purism, adhered to by the author in his views on the literary language.

Keywords: history of the Ukrainian language, history of Ukrainian linguistics, scientific discourse, polemical text, evaluation, A. Krymskyi.

Средства авторской рефлексии в полемическом тексте Агатангела Крымского

Г. М. Наєнко

Аннотация. Моделирование смысловой структуры научного текста Агатангела Крымского позволяет описать разветвленную систему средств авторской рефлексии. Отмечены наиболее типичные приемы оценки метода, объекта исследования (языковых признаков письменных памятников), выводов предшественников и нового знания, которые присущи оценочно-полемическим текстам. Результаты исследования указывают на принципы этнографического пуризма, которых придерживался автор в своих воззрениях на литературный язык.

Ключевые слова: история украинского языка, история украинского языкознания, научный дискурс, полемический текст, оценка, А. Крымский.